

ORTOPEDİK PROBLEMLERDE MANUEL TERAPİ

- Transvers Friksiyon Teknikleri
- Vertebral ve Periferik Eklem Manipulasyonları

Editör
Prof. Dr. İnci YÜKSEL

© 2017 ORTOPEDİK PROBLEMLERDE MANUEL TERAPİ

ISBN: 978-605-9160-00-0

Tüm hakları saklıdır. 5846 ve 2936 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri yasası gereği; bu kitabın basım, yayın ve satış hakları Hipokrat Yayınevi'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz.

Yazan

Prof. Dr. İnci YÜKSEL

Yayıncı

Hipokrat Kitabevi

Grafik-Tasarım

Hipokrat Grafik Tasarım

Baskı - Cilt

Sözkesen Matbaacılık

İvedik Organize 1518. Sokak Matsit İş Merkezi No: 2/40

Tel: (0312) 395 21 10 - Yenimahalle / Ankara

Süleyman Sırrı Caddesi No:16/2 Sıhhiye/ANKARA

Tel: (0312) 433 03 05 - 15

www.hipokratkitabevi.com

*Ailemizin fedakar meleđi,
Sevgili anneciđim Ayhan Yüksel'e...*

ÖNSÖZ

Ortopedik manuel fizyoterapi, kas iskelet sistemine ait işlev bozukluklarının tedavisinde kullanılan, etkinliği kanıtlanmış ve kabul görmüş bir yöntem olup günümüzde bu alanda özelleşmek isteyen fizyoterapistlerin sürekli eğitim aldıkları bir daldır. Avrupa ve Amerika başta olmak üzere dünyanın birçok ülkesinde, manuel fizyoterapi konusunda eğitim vererek bu alanın profesyonellerini yetiştirmeyi amaç edinmiş olan çeşitli organizasyonlar vardır. Manuel fizyoterapi, ülkemizde de fizyoterapi ve rehabilitasyon lisans eğitim programları kapsamında yer almakta, lisansüstü programlarda da daha ileri eğitim verilmekte ve araştırma çalışmaları yapılmaktadır.

Bu kitabın yazılmasındaki amaç fizyoterapistlere, lisans ve yüksek lisans programlarında eğitim gören fizyoterapi öğrencilerine ortopedik problemlerin tedavisinde kullanılan manuel tedavi teknikleri ile ilgili bilgi aktarmaktır. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü'nde otuz yılı aşkın bir süredir manuel tedavi teknikleriyle hem eğitim hem de klinik çalışma alanında edindiğim deneyimlerimi yazma fikri, öğrencilerimin bir kaynağa duydukları gereksinimden doğdu. Kitabın oluşturulmasına bu alana gönül vermiş deneyimli meslektaşlarım da değerli katkılarını esirgemediler, onlara minnettarım.

Kitabın içeriğinde tendon, ligament, kas ve faslayı içeren yumuşak dokulardaki yaralanmaların veya aşırı kullanım lezyonlarının tedavisinde kullanılan transvers friksiyon tekniklerine geniş yer verilmiştir. Kitabın daha büyük bir bölümü ise gerek vertebral gerekse periferik eklemlere ait mekanik bozuklukların tedavisinde kullanılan manipulasyon ve mobilizasyon yöntemlerine ayrılmıştır. Kitap, fizyoterapi eğitim programlarında okutulmaya uygun olarak yazılmıştır. Konu ile ilgili literatür titizlikle incelenmiş ve kanıta dayalı araştırmaların sonuçlarına yer verilmiştir.

Manuel tekniklerin öğrenilebilmesi için önkoşul temel anatomi, fizyoloji ve biyomekani konularında eğitim almış olmaktır. Bu kitapta temel bilgilerin üzerine inşa etmek amacıyla, daha ileri fonksiyonel anatomi ve kinematikler ve patomekaniklere de yer verilmiştir. Ortopedi ve fizik tedavi kliniklerinde tanısı konulduktan sonra fizyoterapi gereksinimi belirlenerek fizyoterapiste gönderilen hastaların tedavisinde manuel teknikler, genellikle diğer modalitelerle birlikte öteden beri uygulanmaktadır. Birçok eklem ve yumuşak doku probleminin tedavisinde manuel yöntemlerin son derece değerli oldu-

ğu artık bilimsel araştırmalarla kanıtlanmıştır. Kitapta, sık görülen yumuşak doku ve eklem patolojileri ile ilgili bilgilerin yanı sıra, manuel fizyoterapiye özel ölçme ve değerlendirme yöntemleri de yer almaktadır.

Manuel tedavinin etkinliği kanıtlanmış olsa bile, her patoloji veya her hasta bu yöntemlerle tedaviye uygun değildir. Klinik karar verme, deyatlı bir fizyoterapi değerlendirmesi, ilgili hekim ile diyalog ve iyi bir gözlemin yanı sıra, yapılacak işlemin indikasyon ve kontraindikasyonlarının iyi bilinmesini de gerektirmektedir. Manuel terapide çok sayıda ve farklı ekollere ait yumuşak doku teknikleri ile eklem mobilizasyon ve manipulasyon teknikleri kullanılmaktadır. Hangi hasta için hangi manuel tedavi yönteminin uygun olduğu, bu tekniklerin hastalığın hangi evresinde hangi sıra ile kullanılacağı, tedavinin başarısını etkileyen en önemli faktörlerdir. Bu konuda okuyucuya yol göstermek için her bir bölümde o anatomik bölge ile ilgili patolojilere, değerlendirme ölçütlerine ve yöntemlerine, değerlendirmeler sonucunda elde edilen bulguların yorumlanmasına ve hastalığın hangi evresinde hangi tekniğin kullanılacağına karar vermede yol gösteren bilgilere yer verilmiştir. Kitap, manuel tekniklerin uygulanmasında pratik eğitimi destekleyen görsellere de çokça yer vermiş olup özellikle bu yönüyle fizyoterapi öğrencileri için eğitim materyali olarak da tasarlanmıştır.

Ortopedik manuel fizyoterapide birçok ekol tarafından birçok farklı teknik geliştirilmiştir. Bu teknikler sayıca çok olmakla birlikte, genellikle benzer amaçlara hizmet etmekte ve birbirinden sadece birkaç püf noktası ile ayrılmaktadır. Çoğu fizyoterapist, kas iskelet sistemine ait işlev bozukluklarını tedavi ederken farklı ekollere ait birkaç tekniği seçerek uygulamayı tercih eder. Bu kitapta da sadece bir ekole bağlı kalınmayıp yazarların deneyimleri sonucu en fazla kullandıkları ve tercih ettikleri tekniklerden örneklerle yer verilmiştir.

Bu kitabın fizyoterapi öğrencilerine, klinikte çalışan fizyoterapistlere ve manuel terapi alanında özelleşme yolunda olan tüm fizyoterapi neferlerine yararlı bir kaynak olmasından mutluluk duyacağım.

Bilime ve bilimi yaşamın renkleriyle harmanlamayı bilenlere yararlı olması dileğiyle...

Prof. Dr. İnci YÜKSEL

TEŞEKKÜR

Ortopedik manuel fizyoterapi konulu bir kitap yazma fikri, uzun yıllardır başta Hacettepe Üniversitesi olmak üzere çeşitli üniversitelerde Manipulatif Tedavi ve Ortopedik Fizyoterapi- Rehabilitasyon alanında verdiğim dersler, klinik çalışmalar ve araştırmalardan edindiğim deneyimleri, fizyoterapi öğrencileri ile paylaşma isteğimden kaynaklandı. Manipulasyon ve mobilizasyon uygulamaları ile ilgili ilk deneyimlerimi 1980'li yılların başında, Bilim Uzmanlığı sırasında değerli hocam Prof.Dr. Sabri Narman danışmanlığında yapmış olduğum tez çalışmam ile kazandım. Kendisine sonsuz saygı ve minnet duygularımı bu vasıta ile iletmek isterim. O yıllardan bu yana bana ve kitabın diğer yazarlarına emek veren tüm hocalarıma, azimle çalışan ve içinde öğrenme isteği olan öğrencilerime ve dualarını esirgemeyen hastalarımın teşekkür ederim.

En büyük teşekkürü, bu alana emek vermiş olan meslektaşlarımdan arasında bu projeye katkı vermeyi kabul eden ve bölümlerin yazılmasında sıkı bir disiplin ve işbirliği ile çalışan yazarlara, sevgili meslektaşlarıma borçluyum. Birlikte yola çıkmak istediğim ancak bazı nedenlerle kitaba katkı veremeyen mes-

lektaşlarıma da paylaşmış olduğumuz akademik yıllar için teşekkür ediyor, vefa duygularımı iletiyorum.

Kitabın bazı çizimlerini ve fotoğraf çekimlerini gerçekleştiren Uz. Fzt. Selma Uzuner, Fzt. Buse Sezerel, Fzt. Ferdiye Zabit'e de sabırlı ve özverili çalışmalarında dolayı çok teşekkür ederim.

Kitabın basımının gerçekleşmesinde son derece profesyonel çalışarak meslek ahlakı örneği veren Pelikan ve Hipokrat Yayınevi sorumlusu Ali Çelik'e teşekkür ederim. Sayfa düzenlemesinin ve görsellerin kaliteli hale getirilmesinin ne kadar zor bir iş olduğunu, yapanlar bilir. Tüm yazarların isteklerini sabırla yanıtlayan, titiz bir çalışma ile kitabın içeriğini renklendirerek okunur kılınmasına katkı veren Hüseyin Çağlıkasap'a teşekkür ederim.

Son olarak sevgili aileme, saygıdeğer annem ve sevgili oğluma onlardan esirgendiğim zamanları anlayışla karşıladıkları ve daima destek oldukları için minnet, saygı, sevgi ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Prof. Dr. İnci YÜKSEL

İÇİNDEKİLER

KISIM I

Yumuşak Doku Problemleri ve Transvers Friksiyon Masajı

Bölüm 1

Yumuşak Doku Yaralanmaları ve Genel Tedavi Prensipleri

Prof. Dr. İnci YÜKSEL

Giriş	3
Yumuşak Doku Lezyonlarının Adlandırılması	3
Yumuşak Dokularda Travma veya Patolojiye Bağlı Klinik Durumlar	4
Yumuşak Doku Yaralanmalarının Sınıflandırılması	5
Yumuşak Doku Yaralanmalarının Derecelendirilmesi	6
Yumuşak Dokularda İyileşme İnflamasyon ve Tamir Evreleri	6
Aşırı Kullanım Sendromları (Overuse/Kümülatif Travma Bozuklukları)	7
Hazırlayıcı etkenler	8
Aşırı kullanım yaralanmalarında fiziksel bulgular	9
Aşırı kullanım yaralanmalarının tedavisi	9
Aşırı kullanım yaralanmalarının önlenmesi	10
Yumuşak Doku Yaralanmalarının Tedavisinde Kullanılan Modaliteler	10
RICE rejimi	10
RICE uygulamasında karşıt görüşler	11
Yaralanma Sonrası Öneriler	12
İlk 24-72 saat sonrasında ne yapılmalı?	12
Uyarı	13
Elektroterapi Modaliteleri	13
Proleterapi	13
Egzersiz	14
Aquaterapi	14
Masaj	15

Bölüm 2

Yumuşak Doku Lezyonlarının Tedavisinde Transvers Friksiyon Masajı

Prof. Dr. İnci YÜKSEL

Giriş	17
Transvers Friksiyon Masajının Etki Mekanizması	17
Ağrı iyileşmesi	17
Konnektif doku iyileşmesi	19
Adezyon gelişiminin önlenmesi ve adezyonların parçalanması	19
Travmatik hiperemi	19
Transvers Friksiyon Masajının Uygulama Alanları	19
Transvers Friksiyon Masajının Kontraindikasyonları	21
TFM'nin kontraindike olduğu durumlar	21
Transvers Friksiyon Masajının Uygulama Prensipleri	21
TFM uygulamasında el pozisyonları	23
Friksiyon tekniği	25
Basınç miktarı	25
Tedavinin süresi ve sıklığı	26

Bölüm 3

Tendon Yaralanmalarında Genel Tedavi Prensipleri ve Transvers Friksiyon Masajı

Prof. Dr. İnci YÜKSEL

Giriş	29
Tendonun Yapısı	29
Tendon Yaralanmalarının Nedenleri	30
Tendon Patolojilerinin Sınıflandırılması	30
Tendon İyileşmesi	31
Tendinopatilerin Tedavi Prensipleri	33
Akut tendinitisler	33
Kronik tendinopatiler ve aşırı kullanım (<i>overuse</i>) tendinopatileri	34
Tendinopatilerde Tedavi Yaklaşımları	34
Konservatif tedavi	34
Cerrahi tedavi	37
Tendinopatilerin Tedavisinde Transvers Friksiyon Masajı	37
Tendon Lezyonlarında Transvers Friksiyon Masajı Uygulamaları	38
Üst Ekstremité	38
Supraspinatus tendinopatileri	38
Transvers friksiyon masajı	39
İnfraspinatus tendinopatileri	40
Tranvers friksiyon masajı	41
Subscapularis tendinopatileri	42
Transvers friksiyon masajı	43
Biceps uzun baş tendinopatileri	44
Transvers friksiyon masajı	45
Tenisçi dirseği (lateral dirsek tendinopatisi)	46
Transvers friksiyon masajı	47
Mills' manipulasyonu	48
Golfçü dirseği (medial dirsek tendinopatisi)	49
Transvers friksiyon masajı	50
De Quervain's tenosinovitis	50
Oarsman's bileği veya kavşak sendromu/ abduktor pollicis longus ve ekstansor pollicis brevis	51
Transvers friksiyon masajı	52
Ekstansor carpi ulnaris tenosinovitis	52
Transvers friksiyon masajı	53
Ekstansor carpi radialis longus ve brevis tenosinovitisleri	53
Fleksör carpi ulnaris tenosinovitisleri	54
Alt Ekstremité	55
Kalça adduktor tendinopatileri	55
Adduktor longus tendinopatileri	55
Transvers friksiyon masajı	55
Hamstring tendinopatileri	55
Transvers friksiyon masajı	56
Hamstring insersion tendinopatileri	56
Quadriiceps tendinopatileri	57
Transvers friksiyon	58
Transvers friksiyon masajı	58
Transvers friksiyon masajı	59
Peroneal tendonitis ve tenosinovitis	60
Transvers friksiyon masajı	60
Aşil tendon patolojileri	61
Transvers friksiyon masajı	62

Servikal Bölge.....	63
Semispinalis capitis ve splenius capitis kaslarının oksipital insersiyonu.....	63

Bölüm 4

Ligament, Eklem Kapsülü ve Fascia Yaralanmalarında Genel Tedavi Prensipleri ve Transvers Friksiyon Masajı

Prof. Dr. İnci YÜKSEL

Giriş.....	69
Ligament Yaralanmaları ve Tedavi Prensipleri.....	69
Ligament yaralanmalarının sınıflandırılması.....	70
Ligament iyileşmesinin evreleri.....	71
Ligament yaralanmalarında tedavi prensipleri.....	72
Ligament yaralanmalarında evrelere göre tedavi.....	73
Ligament Lezyonlarında Transvers Friksiyon Masajının Genel Prensipleri.....	74
Ligament Lezyonlarında Transvers Friksiyon Masajı Uygulamaları.....	75
Diz.....	75
Medial (tibial) collateral ligament.....	75
Transvers friksiyon masajı.....	76
Lateral (fibular) collateral ligament.....	77
Medial ve lateral coroner ligamentler.....	77
Transvers friksiyon masajı.....	78
Ayak Bileği.....	79
Lateral Collateral Ligamentler (Anterior Talofibular ve Calcaneofibular Ligamentler).....	79
Transvers friksiyon masajı.....	80
Uygulama tekniği.....	80
Fascial Lezyonlarda Transvers Friksiyon Masajı.....	81
Ayak.....	81
Plantar fasciitis.....	81
Transvers friksiyon masajı.....	81
Kapsüller Lezyonlarda Transvers Friksiyon Masajı.....	82
Elde trapezio-birinci metacarpal eklem kapsülü.....	82
Transvers friksiyon masajı.....	82
Temporomandibular eklem kapsülü.....	83
Transvers friksiyon masajı.....	83

Bölüm 5

Kas Yaralanmalarında Genel Tedavi Prensipleri ve Transvers Friksiyon Masajı

Prof. Dr. İnci YÜKSEL

Giriş.....	87
Anatomi ve Biyomekanikler.....	87
Yaralanma Mekanizması.....	87
Sınıflandırma.....	87
Fizyopatoloji.....	88
İmmobilizasyon ve Mobilizasyonun	
Kas Üzerindeki Etkileri.....	88
Kas Yaralanmalarının Evrelerine Göre Tedavi Prensipleri.....	88
Kas Yaralanmalarının Derecesine Göre Tedavi Prensipleri.....	90
Kas Yaralanmalarında Kullanılan Tedavi Yöntemleri.....	91
Kas Yaralanmalarında Yumuşak Doku Mobilizasyon Teknikleri.....	91
Transvers friksiyon masajı.....	91
Transvers Friksiyon Masajı Uygulamaları- Üst Ekstremiteler.....	92

Biceps kas gövdesi.....	92
Dorsal interosseal kaslar.....	93
Tenar kaslar.....	94
Transvers Friksiyon Masajı Uygulamaları-Alt Ekstremitte	94
Hamstring kas gövdesi.....	94
Gastrocnemius kası.....	96

KISIM II

Ortopedik Manuel Fizyoterapi

Bölüm 6

Ortopedik Manuel Fizyoterapinin Tarihçesi

Prof. Dr. İnci YÜKSEL

Giriş	101
Ortopedik manuel fizyoterapinin tarihçesi	101
Ortopedik Manuel Tedavide Ekoller Eklem Manipulasyon ve Mobilizasyon Tekniklerinin Öncüleri	104
Cyriax.....	105
Kaltenborn.....	105
Maitland.....	106
McKenzie.....	106
Mennell	107
Mulligan	107
Paris	108

Bölüm 7

Eklem Manipulasyon ve Mobilizasyonları

Prof. Dr. İnci YÜKSEL

Giriş	111
Tanım	111
Manipulasyon nedir?.....	111
Mobilizasyon nedir?	111
Manipulasyon ve mobilizasyonların kullanım amaçları	112
Manipulasyon ve mobilizasyonların etki mekanizması.....	112
Manipulasyon ile oluşan “klik” veya “krak” sesi.	114
Eklem yüzleri her ayrıldığında klik sesi elde edilir mi?	114
Klik sesi mutlaka alınmalı mıdır?.....	115
Ortopedik Manuel Tedavide Eklem Hareketlerinin Tanımlanması.....	115
Eklem hareketlerinin sınıflandırılması.....	115
Artrokinematik hareketlerin adlandırılması.....	116
Eklem pozisyonlarının adlandırılması.....	117
Kaltenborn'un konveks-konkav kuralı	119
Tedavi düzlemi	119
Manipulasyon ve Mobilizasyonun Aşamaları	120
Manipulatif itmenin biyomekanik özellikleri	121
Eklem mobilizasyonlarının derecelendirilmesi	122
Periferik derecelendirmede derecelerin (<i>grade</i>) anlamı ve kullanım amaçları.....	122
Grade C manipulasyon.....	124
Vertebral manipulasyonların lokalizasyonu	124
Konveksite kuralı.	124
Ağırsız-serbest-hareket kuralı ve yıldız diyagramı.....	125
Yıldız diyagramı	126

Manipulasyon ve mobilizasyon uygulamalarında kurallar.....	127
Manipulasyon ve mobilizasyonların kuralları.....	127
Vertebral manipulasyon ve mobilizasyon uygulamalarında hareketin yönü	128
Manipulasyon reçetesi	129
Vetebral manipulasyon tekniklerinin sınıflandırılması.....	130
Periferik eklem mobilizasyon ve manipulasyonlarının etkileri	132
Periferik eklem mobilizasyon ve manipulasyonlarının prensipleri.....	133

Bölüm 8

Manipulasyon ve Mobilizasyon Uygulamalarının İndikasyonları, Kontraindikasyonları, Riskleri ve Kanıt Değeri

Prof. Dr. İnci YÜKSEL

Giriş	137
İndikasyonlar	137
Kontraindikasyonlar ve Dikkatli Yaklaşım Gerektiren Durumlar	138
Uygulamadaki Riskler ve Güvenlik Önlemleri	138
Vertebral arter kompresyon testleri.....	140
Manipulasyon ve Mobilizasyon Uygulamalarının Kanıt Değeri	141
Spinal manipulasyonlar	141
Periferik Eklem Mobilizasyonlarında Kanıta Dayalı Uygulamalar	144
Omuz	144
Donuk omuzdaki mobilizasyon ve manipulasyon yaklaşımları	144
Diz.....	145
Kalça.....	145
Ayak ve ayak bileği.	146

Bölüm 9

Ortopedik Manuel Tedavide Klinik Değerlendirme

Prof. Dr. İnci YÜKSEL

Giriş	151
Klinik Değerlendirme	151
Hastayla ilk görüşme ve hikaye alma	152
İnspeksiyon	152
Palpasyon	153
İstirahatteki Durum	154
Fonksiyonel hareket testleri (objektif değerlendirme)	154
Nörolojik Değerlendirme.....	159
Ek Testler	159

KISIM III

Vertebral Mobilizasyon ve Manipulasyonlar

Bölüm 10

Servikal Spinal Mobilizasyon ve Manipulasyonlar

Prof. Dr. İnci YÜKSEL

Giriş	163
Servikal Omurga Anatomi ve Biyomekanik	163
Boyun Ağrıları	166
Boyun ağrılarında sınıflandırma; ICD ve ICF kategorileri	166

Kronik boyun ağrılarında risk faktörleri	166
Servikal Bölgenin Başlıca Patolojileri	167
Dejeneratif Spinal Hastalıklar	167
Servikal omurganın dejenerasyonu.....	167
Dejeneratif Servikal Spinal Hastalıklarda Manipulasyon ve Mobilizasyon İndikasyonu	171
Disk displasmanlarının semptomları.....	172
Manipulasyon indikasyonunun belirlenmesi	172
Servikal Yumuşak Doku Problemlerinde Manipulasyon ve Mobilizasyon İndikasyonu	174
Servikal İnflamatuar Hastalıklar ve Manipulasyon.....	175
Boyun Ağrılarında Manuel Tedavi Özeti.....	176
Boyun ağrılarında manuel tedavi rehberi.....	176
Boyun ağrılarında torasik manipulasyon	177
Baş Ağrılarında Ortopedik Manuel Tedavi	177
Migren tipi baş ağrılarında manuel tedavi	177
Migren tipi baş ağrılarında manuel tedavi önerileri	178
Gerilim tipi baş ağrılarında manuel tedavi	178
Servikojenik baş ağrılarında manuel tedavi.....	178
Servikojenik baş ağrısının klinik özellikleri	178
Servikojenik Baş Ağrılarında Değerlendirme	178
Servikojenik baş ağrılarında manuel tedavi ve fizyoterapi.....	179
Manuel tedavi	179
Baş ağrılarında kanıta dayalı manipulatif tedavi rehberi	180
Servikal Değerlendirme.....	181
Servikal manipulasyon öncesi yapılması gereken testler.....	191
Vertebrobasilar arter testi	193
Servikal manipulasyonların kontraindikasyonları	194
Servikal Bölge Manipulasyon ve Mobilizasyon Teknikleri.....	194
Servikal mobilizasyon ve manipulasyona hazırlık.....	195
Bridging (köprü) tekniği.....	195
Servikal manuel traksiyon.....	195
Traksiyonla birlikte rotasyon.....	196
Traksiyonla birlikte lateral fleksiyon	196
Traksiyonla birlikte antero-posterior kaydırma	197
Lateral kaydırma	197
Hangi manipulasyon tekniği hangi durumda kullanılır?.....	198
Manipulasyon uygulamalarının sıklığı.....	198

Bölüm 11

Torasik Spinal Mobilizasyon ve Manipulasyonlar

Doç. Dr. Derya Özer Kaya

Giriş	203
Spinal Kolon ve Torasik Bölge Anatomisi ve Kinematığı	203
Torasik Bölge Disfonksiyonlarının Sınıflandırılması	205
Torasik Bölgenin Değerlendirilmesi	206
Hikaye ve ağrı.....	206
Fonksiyonel değerlendirme	208
Torasik Bölge Manuel Tedavi Teknikleri ve Uygulamaları	210
Yumuşak doku teknikleri.....	210
Eklem teknikleri.....	212
Yüksek hız/düşük amplitüdü teknikler	215
Kas-enerji teknikleri	218
Fonksiyonel teknik.....	218

Torasik Halka Hareket ile Mobilizasyon Teknikleri.....	219
Foam Roller ve Top Yardımlı Mobilizasyon Teknikleri.....	219
Konnektif Doku Teknikleri.....	221
Temel Germe Egzersizleri ile Mobilizasyon ve Stabilizasyon Egzersizleri.....	221
Literatürde Torasik Bölge Mobilizasyon ve Manipulasyon Uygulamaları ve Sonuçları.....	226
Sonuç.....	228
Teşekkür.....	228

Bölüm 12

Lumbal Spinal Manuel Tedavi

Doç. Dr. Sevil Bilgin

Dr. Fzt. Aynur DEMİREL

Giriş.....	231
Lumbal Omurga Anatomi ve Biyomekanik.....	231
Vertebranın fonksiyonel komponentleri.....	233
Zygapophyseal eklem.....	233
Pedikül.....	233
Pars interartikularis.....	234
Vertebral foramen.....	234
Spinöz prosesler.....	234
Ligementler.....	234
İntervertebral diskler.....	234
Lumbal bölgenin innervasyonu.....	235
Lumbal omurganın hareketi.....	235
Lumbal fleksiyon.....	235
Lumbal ekstansiyon.....	236
Lumbal rotasyon.....	236
Lateral fleksiyon.....	237
Lumbal spinal hareketin kontrolünü sağlayan yapılar.....	237
Lumbal bölgenin biyomekanisi.....	237
Lumbo-pelvik ritim.....	238
Lumbal omurganın stabilizasyonu.....	238
Posterior ligamentöz kompleks (PLK).....	238
Gövde kasları.....	239
İntraabdominal basınç.....	239
Torakolumbal fasya.....	239
Lumbal Bölgenin Başlıca Patolojileri.....	240
Spondilolistesis.....	240
Spondilolizis.....	241
Lumbal osteofitler.....	242
Lumbal spinal stenoz.....	243
Sakroiliak eklem disfonksiyonu.....	244
Lumbal disk dejenerasyonu.....	244
Lumbal disk herniasyonu.....	245
Faset eklem sendromu.....	245
Vertebra son plak sklerozu/dejenerasyonu/modik değişiklikler.....	246
Schmorl nodülü/tarlov kisti.....	246
Sakralizasyon/lumbalizasyon.....	246
LUMBAL BÖLGENİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	246
Gözlem.....	246
Hikaye Alma (Subjektif değerlendirme).....	247
Ağrı.....	247

Ağrının yayılımı.....	248
Ağrı değerlendirme yöntemleri	248
Ağrının başlangıcı ve durasyonu	248
Semptomlar ve ağrı davranışı	248
Diğer eklem tutulumları.....	249
İnspeksiyon	249
Kemik deformiteleri.....	249
Renk değişikliği ve şişlik	249
Kas atrofisi.....	249
Palpasyon	249
İstirahatteki Durum	249
Objektif Değerlendirme	249
Aktif hareketler (artiküler belirtiler)	249
Pasif hareketler.....	250
Dirençli Testler	256
Deri duyusunun değerlendirilmesi	259
Reflekslerin değerlendirilmesi.....	259
Lumbal spinal bölgenin hareketliliği	259
Lumbal Bölge Patolojilerinde Tedavi Yaklaşımları	259
Konservatif tedaviler.....	260
Cerrahi tedaviler.....	260
Fizyoterapi ve rehabilitasyon	261
Lumbal Bölge Manipulasyon ve Mobilizasyon Teknikleri.....	261
Manipulasyon için ideal hasta	261
Lumbal manipulasyonun kesin kontraindikasyonları.....	262
Dikkat gerektiren durumlar.....	262
Rotasyon manevraları	262
Ekstansiyon manevraları	264
Aktif hareket sırasında eklemlerin mobilizasyonu.....	264
Lumbal disk lezyonları – 5 klinik model	265

Bölüm 13

Sakroiliak Mobilizasyon ve Manipulasyonlar

Prof. Dr. Emine Handan Tüzün

Giriş.....	273
Sakroiliak eklem anatomi ve biyomekanik.....	273
Eklem kapsülü ve bağları.....	274
Kaslar.....	274
İnnervasyonu	275
Biyomekanik özellikleri	275
Sakroiliak eklem hareketleri.....	277
Nutasyon-kontranutasyon.....	277
Daha kompleks hareketler	278
Pelvisin torsiyonu.....	278
Sakroiliak Eklem Problemleri	278
Sakroiliak eklem ağrısını artıran faktörler	280
Sakroiliak eklem semptomları.....	280
Sakroiliak Eklem Problemlerinde Değerlendirme.....	280
Dirençli testler.....	285
Sakroiliak eklem özel klinik testler	288
Ağrı provokasyon testleri.....	289
Tedavi	292

Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	292
Kemerler.....	293
Sakroiliak eklem manipülasyonu için indikasyonlar	294
Sakroiliak eklem manipülasyonu için kontraindikasyonlar.....	294
Sakroiliak Eklem Mobilizasyon ve Manipülasyon Yöntemleri	295
1. Sakroiliak eklem-gapping tekniği.....	295
2. Pelvis aşağı rotasyon tekniği.....	295
3. Pelvis yukarı rotasyon tekniği	295
4. Leg tug (kaudal traksiyon)	295
Sakro iliak lifting testi	298
Sakroiliak Traksiyon	301
Self-mobilizasyon egzersizleri.....	301
Ev Programı.....	302

KISIM IV

Periferik Eklem Mobilizasyon ve Manipülasyonları

Bölüm 14

Omuz Problemlerinde Mobilizasyon ve Manipülasyon Teknikleri

Dr. Hande Güney Deniz

Giriş	309
Omuzda Sık Karşılaşılan Problemler	309
Omuz sıkışma sendromu	309
Donuk omuz.....	309
Glenohumeral internal rotasyon kısıtlılığı	310
Skapular diskinezi.....	310
Omuz Problemlerinde Mobilizasyon ve Manipülasyon Uygulamaları	310
Glenohumeral ekleme yönelik teknikler	310
Skapulotorasik ekleme yönelik teknikler.....	312
Sternoklavikular ekleme yönelik teknikler	314
Akromioklavikular ekleme yönelik teknikler.....	315
Hareket ile Mobilizasyon Uygulamaları- Mulligan Yöntemi	316
Manipülasyon Uygulamaları	316
Kanıt Dayalı Uygulama Sonuçları	316
Sonuç	317

Bölüm 15

Ayak ve Ayak Bileği Problemlerinde Mobilizasyon ve Manipülasyon Teknikleri

Doç. Dr. Seyit Çitaker

Giriş	319
Anatomi ve Biyomekani	319
Mobilizasyon ve Manipülasyonlar	319
Proksimal tibiofibular eklem	319
Proksimal tibiofibular eklem mobilizasyonu (antero-posterior ve postero-anterior kayma).....	319
Distal tibiofibular eklem	320
Distal tibiofibular eklem mobilizasyonu anter-posterior ve postero-anterior kayma	320
Distal tibiofibular posterior kayma	321
Talokrural eklem.....	321
Talokrural eklem distraksiyon	321
Talokrural eklem mobilizasyonu talus anterior kayma.....	321

Talokrural eklem mobilizasyonu talus posterior kayma.....	321
Talokrural eklem ağırlık aktararak mobilizasyonu hareket ile dorsifleksiyon.....	322
Subtalar (talokalkaneal) eklem.....	322
Subtalar distraksiyon.....	322
Subtalar eklem medial kayma.....	323
Subtalar eklem lateral kayma.....	323
Kalkaneokuboid eklem	323
Kuboid posterior-anterior kayma.....	324
Tarsometatarsal, metatarsofalangeal ve interfalangeal eklemler	324
Tarsometatarsal eklem.....	325
İnterfalangeal eklem.....	325
Mobilizasyon İçin Kontraindikasyonlar	325

Bölüm 16

Diz Problemlerinde Mobilizasyon ve Manipulasyon Teknikleri

Yrd. Doç. Dr. Gizem İrem KINIKLI

Giriş	327
Diz Eklemi Anatomi ve Biyomekanik.....	327
Tibiofemoral Eklem	327
Patellofemoral Eklem	327
Osteoartrit.....	327
Diz Osteoartritinde Manuel Tedavinin Etkinliği	327
Tibiofemoral eklem distraksiyonu.....	328
Tibiofemoral ekleme posterior kaydırma	329
Tibiofemoral ekleme anterior kaydırma	329
Tibiofemoral ekleme medial kaydırma.....	329
Tibiofemoral ekleme lateral kaydırma.....	330
Patellofemoral eklemi superiora kaydırma.....	330
Patellofemoral eklemi inferiora kaydırma	330
Patellofemoral eklemi mediale kaydırma.....	330
Patellofemoral eklemi laterale kaydırma.....	331

Bölüm 17

Kalça Problemlerinde Mobilizasyon ve Manipulasyon Teknikleri

0000000

KATKIDA BULUNANLAR

Prof. Dr. İnci Yüksel

Doğu Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, KKTC

Doç. Dr. Derya Özer Kaya

İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, İZMİR

Doç. Dr. Sevil Bilgin

Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, ANKARA

Prof. Dr. Emine Handan Tüzün

Doğu Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, KKTC

Dr. Hande Güney Deniz

Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, ANKARA

Doç. Dr. Seyit Çıtaker

Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, ANKARA

Yrd. Doç. Dr. Gizem İrem Kınıklı

Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, ANKARA

Prof. Dr. Filiz Can

Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, ANKARA

